

Sygn. akt II UK 253/16

POSTANOWIENIE

Dnia 28 lutego 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z wniosku K. R.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w W.
o ustalenie obowiązku ubezpieczenia społecznego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 28 lutego 2017 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 12 listopada 2015 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. decyzją z 8 października 2014 r. ustalił, że od 1 maja 2014 r. do 30 kwietnia 2015 r. właściwym dla wnioskodawczym ustawodawstwem z zakresu zabezpieczenia społecznego jest ustawodawstwo polskie.

Sąd Okręgowy w Ś. wyrokiem z 12 lutego 2015 r. oddalił odwołanie wnioskodawczynie od powyższej decyzji organu rentowego.

Sąd ustalił, że wnioskodawczynie od 12 października 2009 r. prowadzi w Polsce działalność gospodarczą pod nazwą R. w zakresie sprzedaży detalicznej sprzętu telekomunikacyjnego w wyspecjalizowanych sklepach.

W dniu 1 maja 2014 r. wnioskodawczynie zawarła z firmą M. s.r.o. z siedzibą w P. w Republice Słowackiej umowę o pracę na czas nieokreślony. W ramach tej umowy wnioskodawczynie miała wykonywać obowiązki promotora usług i produktów

pracodawcy lub jego klientów. Czas pracy wnioskodawczynie wynosił 10 godzin miesięcznie, wynagrodzenie 40 - EURO.

W dniu 17 czerwca 2014 r. K. R. złożyła wniosek o ustalenie właściwego ustawodawstwa.

Pismem z 1 lipca 2014 r. organ rentowy poinformował wnioskodawczynie, że ustalił, iż w okresie od 1 maja 2014 r. do 30 kwietnia 2015 r. podlega ustawodawstwu słowackiemu w zakresie zabezpieczenia społecznego. Organ wskazał, że ustalenie to ma charakter tymczasowy i stanie się ostateczne, jeśli w terminie 2 miesięcy od poinformowania przez Zakład właściwej instytucji na Słowacji o ustalonym ustawodawstwie nie zgłosi ona zastrzeżeń.

Pismem z 21 sierpnia 2014 r. słowacka instytucja ubezpieczeniowa zawiadomiła organ rentowy, że nie może przyjąć ustalenia podlegania przez wnioskodawczynie w zakresie zabezpieczenia społecznego przepisom Republiki Słowackiej z uwagi na to, że wykonywana przez wnioskodawczynie praca dla spółki M. w wymiarze 10 godzin miesięcznie ma charakter działalności nieznacznej (marginalnej).

Zaskarżoną decyzją organ rentowy stwierdził, od 1 maja 2014 r. do 30 kwietnia 2015 r. właściwym dla wnioskodawczynie ustawodawstwem z zakresu zabezpieczenia społecznego jest ustawodawstwo polskie.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że skoro właściwa instytucja słowacka zajęła stanowisko uznając, że marginalna praca w wymiarze 10 godzin miesięcznie nie rodzi powstania tytułu dla ubezpieczeń społecznych, a zatem prawidłowo organ rentowy ustalił zaskarżoną decyzją, że właściwym ustawodawstwem dla wnioskodawczynie jest ustawodawstwo polskie.

Sąd Apelacyjny w [...] III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 12 listopada 2015 r. oddalił apelację wnioskodawczynie od powyższego wyroku Sądu pierwszej instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, że podstawę rozstrzygnięcia sprawy stanowi art. 13 ust. 3 rozporządzenia WE nr 883/2004. W myśl powołanego przepisu, osoba, która normalnie wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych Państwach Członkowskich podlega ustawodawstwu Państwa Członkowskiego, w którym wykonuje swą pracę najemną lub, jeżeli wykonuje taką pracę w dwóch lub w

kilku Państwach Członkowskich, ustawodawstwu określone zgodnie z przepisem ust. 1.

Wnioskodawczynie weszła w stosunki ubezpieczenia społecznego o charakterze transgranicznym przez jednoczesne wykonywanie działalności w różnych państwach i konieczne jest zbadanie, czy spełnia warunki ubezpieczenia ustanowione przez system zabezpieczenia społecznego w prawie krajowym wskazanym przez normy kolizyjne jako właściwe. W tym wypadku organ ubezpieczeń społecznych miejsca zamieszkania wnioskodawczynie był uprawniony tylko do wskazania ustawodawstwa właściwego, stosownie do art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004. Według Sądu Apelacyjnego, nie miał kompetencji do oceny stosunku ubezpieczenia w sensie prawnym. Ocena ta mogła nastąpić wyłącznie na podstawie wskazanych przez normę kolizyjną przepisów miejsca świadczenia pracy i mogła być dokonana tylko przez organ władny te przepisy stosować. Określenie ustawodawstwa właściwego wskazującego na instytucję miejsca świadczenia pracy najemnej wyłącza ocenę przez instytucję miejsca zamieszkania, czy stosunek prawny będący podstawą objęcia ubezpieczeniem społecznym w kraju świadczenia pracy jest ważny według prawa miejsca zamieszkania ubezpieczonego. Ewentualnych wątpliwości co do określenia ustawodawstwa mającego zastosowanie do zainteresowanego, z uwzględnieniem art. 13 rozporządzenia podstawowego i odpowiednich przepisów art. 14 rozporządzenia wykonawczego, czyli niepewności co do tego, czy osoba wnosząca o ustalenie prawa właściwego jest objęta systemem zabezpieczenia społecznego w więcej niż jednym państwie członkowskim, nie może – w ocenie Sądu – rozstrzygać instytucja miejsca zamieszkania wnioskodawcy. Musi bowiem zastosować tryb rozwiązywania sporów co do ustalenia ustawodawstwa właściwego wskazanego w szczególności w art. 6, art. 15 oraz art. 16 rozporządzenia nr 987/2009, które nakazują zwrócenie się do instytucji innego państwa członkowskiego. Instytucje niezwłocznie dostarczają lub wymieniają między sobą wszystkie dane niezbędne dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków osób, do których ma zastosowanie rozporządzenie podstawowe. Przekazywanie tych danych odbywa się bezpośrednio pomiędzy samymi instytucjami lub za pośrednictwem instytucji łącznikowych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, poinformowanie przez osobę wykonującą pracę w dwóch lub więcej państwach członkowskich instytucji wyznaczonej przez właściwą władzę państwa członkowskiego, w którym ma miejsce zamieszkania, wymaga zastosowania procedury przestrzegającej właściwości i kompetencji instytucji ubezpieczeń społecznych, przewidzianej w przepisach art. 16 rozporządzenia nr 987/2009. Informacja ta jest podstawą do niezwłocznego, lecz tylko wstępnego i tymczasowego, ustalenia dla niej ustawodawstwa właściwego, stosownie do zasad kolizyjnych ustalonych w art. 13 rozporządzenia podstawowego. O tymczasowym określeniu prawa, według którego obejmuje się tę osobę ubezpieczeniem społecznym, instytucja miejsca zamieszkania wnioskodawczym informuje wyznaczone instytucje państwa, w którym wykonywana jest praca. Od tej chwili biegnie termin dwu miesięcy, w czasie których przynajmniej jedna z zainteresowanych instytucji może poinformować instytucję miejsca zamieszkania o niemożności zaakceptowania ustalonego ustawodawstwa lub o swojej odmiennej opinii w tej kwestii. Gdy to nie nastąpi, tymczasowe określenie ustawodawstwa staje się ostateczne.

W ocenie Sądu, w rozpoznawanej sprawie powyższa procedura została zachowana. Tym samym, w myśl powołanych wyżej przepisów, tymczasowe określenia ustawodawstwa stało się ostateczne. Oznacza to, że wnioskodawczyni w okresie od 1 maja 2014 r. do 30 kwietnia 2015 r. podlega w zakresie ubezpieczeń społecznych ustawodawstwu polskiemu.

Wnioskodawczyni zaskarżyła w całości powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, wnosząc o jej przyjęcie do rozpoznania na rozprawie, bowiem istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości. Skargę kasacyjną oparła na zarzucie naruszenia prawa materialnego, tj. art. 14 ust. 5b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego poprzez jego błędną wykładnię, tj. zdefiniowanie pracy marginalnej jako pracy wykonywanej przez 10 godzin miesięcznie za wynagrodzeniem 40 euro, podczas gdy pojęcie marginalności nie jest zdefiniowane. Z uwagi na powyższe wniosła o zwrócenie się w trybie art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do Trybunału

Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniem prejudycjalnym w zakresie wykładni rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009, a w szczególności jego art. 14 ust. 5b, dotyczącym definicji pracy marginalnej; uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...]; przyznanie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Uzasadniając przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podniosła, że w rozważaniach Sądu pominięto kwestię zdefiniowania pojęcia pracy o charakterze marginalnym. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 (znowelizowane rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 465/2012) zawiera wprowadzie pojęcie "praca o charakterze marginalnym", to brak w aktach normatywnych jakichkolwiek kryteriów, które pozwalałyby dokonywać kwalifikacji takiej pracy.

W istocie jedynym dokumentem, w którym pojawia się próba zdefiniowania pojęcia „praca o charakterze marginalnym” jest niemający doniosłości prawnej, wydany przez Komisję Administracyjną ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego „Praktyczny poradnik dotyczący ustawodawstwa mającego zastosowanie w Unii Europejskiej (EU), Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG) i Szwajcarii”, w którym stwierdza się, że „zaleca się, aby przyjąć wskaźnik, zgodnie z którym za pracę o marginalnym charakterze uznawać będzie się pracę zajmującą mniej niż 5 % regularnego czasu pracy pracownika i/lub przynoszącą mniej niż 5 % jego całkowitego wynagrodzenia”.

Pojęcie "marginalności zatrudnienia" ma istotne znaczenie przy stosowaniu rozporządzenia podstawowego. Brak definicji rodzi zagrożenie zbyt swobodnego, a wręcz dowolnego stosowania art. 14 ust. 5b rozporządzenia wykonawczego, w sytuacjach, w których nie powinien mieć zastosowania. Sąd jedynie w ślad za Socjalną Poistovną przyjął, że praca w wymiarze 10 godzin miesięcznie i wynagrodzenie w wysokości 40 euro miesięcznie świadczą o pracy marginalnej (którą nazwano również nieznaczną). Nie wskazano gdzie jest granica marginalności, nie przedstawiono żadnych kryteriów, które świadczą o marginalności lub niemarginalności. Marginalność nie jest faktem, a oceną, dlatego wymaga odniesienia do konkretnych wskaźników. Z powyższego wynika, że istnieje

potrzeba dokonania wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, albowiem użyty w rozporządzeniu wykonawczym zwrot „praca o charakterze marginalnym”, który jest głównym zagadnieniem w niniejszej sprawie, jest zwrotem tak dalece niedookreślonym, iż skutecznie uniemożliwia kontrolę prawidłowości stosowania prawa przez organ rentowy i sądy powszechne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (niepublikowane postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15).

Argumentacja skarżącej zawarta w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. nie spełnia powyższych wymagań. Skarżąca w istocie nie odnosi się do wykładni wskazanych przepisów prawa unijnego, lecz ogranicza się do kwestionowania pragmatycznej jasności i określoności tych przepisów, podnosząc w szczególności że zawierają one zwroty niedookreślone i że nie definiują zwrotu „praca o charakterze marginalnym.” Nie dostrzegła, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego zwrot ten był przedmiotem wykładni, w szczególności stwierdzającej, że wykonywanie pracy za granicą w rozmiarze kilku godzin w okresie miesiąca (po odliczeniu czasu dojazdu) niewątpliwie stanowi pracę o charakterze marginalnym, (por. wyroki Sądu Najwyższego z 21 stycznia 2016 r., III UK 61/15, LEX nr 1977828 i z 25 listopada 2016 r., I UK 370/15; postanowienie z 6 września 2016 r., I UZ

13/16). Niedostrzeżenie przez skarżącą formującej się linii orzecznictwa Sądu Najwyższego w zakresie wykładni zwrotu „praca o charakterze marginalnym” jest równoznaczne z brakiem wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie.

Biorąc powyższe pod rozwagę Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.

I.n